

**Краснощок А.О.
Шульгіна Л.М.**

*доктор. економ. наук, професор,
Національний технічний університет України «КПІ»*

СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

СУЩНОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МОЛОЧНОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ

NATURE AND CONTENTS ECONOMIC DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTERPRISES OF UKRAINE BREAST

У запропонованій статті розглядається теоретичне значення сутності та економічного змісту інноваційного розвитку підприємств молочної галузі України. У сучасних умовах трансформаційних змін, об'єктивно виникає необхідність обґрунтування і реалізації потужного комплексу заходів, спрямованих на підвищення інноваційного розвитку. Пріоритетного значення у контексті вирішення даних завдань набувають підприємства молочної галузі, ступінь розвитку яких багато в чому визначає ключові параметри стану добробуту нації і темпів економічного зростання національного господарства. Основну увагу приділено дослідженню проблемних аспектів діяльності підприємств, а саме дефіциту фінансових ресурсів як у держави, так і у суб'єктів господарювання та виявленню можливостей зростання конкурентоспроможності підприємств на зовнішньому та внутрішньому ринках за рахунок: систематичних перетворень у межах встановлених стратегічних цілей, впровадження новітньої техніки та технології, підтримання високого рівня інноваційного потенціалу та інноваційного процесу, розробка та впровадження інноваційних продуктів, які в результаті забезпечують сталий інноваційний розвиток. Визначено область необхідних наукових досліджень у виробничий процес та розвиток знань, які спрямовані на зростання інвестиційної привабливості та активізації процесу нововведень у виробництві.

Ключові слова. Підприємство, інновація, інноваційний розвиток, потенціал, ефективність діяльності підприємств.

В предлагаемой статье рассматривается теоретическое значение сущности и экономического содержания инновационного развития предприятий молочной отрасли Украины. В современных условиях трансформационных изменений, объективно возникает необходимость обоснования и реализации мощного комплекса мероприятий, направленных на повышение инновационного развития. Приоритетное значение в контексте решения данных задач приобретают предприятия молочной отрасли, степень развития которых во многом определяет ключевые параметры состояния благосостояния нации и темпов экономического роста национального хозяйства. Основное внимание уделено исследованию проблемных аспектов деятельности предприятий, а именно дефицита финансовых ресурсов как у государства, так и у субъектов хозяйствования и выявлению возможностей роста конкурентоспособности предприятий на внешнем и внутреннем рынках за счет: систематических преобразований в пределах установленных стратегических целей, внедрение новой техники и технологии, поддержание высокого

уровня інноваційного потенціалу і інноваційного процесу, розробки і впровадження інноваційних продуктів, які в результаті забезпечують стійке інноваційне розвиток. Визначено область необхідних наукових досліджень в виробничому процесі і розвитку знань, спрямованих на зростання інвестиційної привабливості і активізації процесу нововведень в виробництві.

Ключові слова. *Продукція, інновація, інноваційне розвиток, потенціал, ефективність діяльності підприємств.*

The proposed article the theoretical definition of the essence and economic content of innovative development of industrial enterprises of Ukraine. In modern conditions of transformational changes, objectively there is a necessity justification and implementation of a powerful complex of measures, directed on increase of innovative development. Priority to solve these problems, the purchase of enterprises of the dairy industry, the development of which largely determines key parameters of state welfare and economic growth of the national economy. The focus of the research of the problematic aspects of the dairy industry, namely the lack of financial resources at both the state and business entities and to identify opportunities for growth of competitiveness of enterprises on internal and external markets through: systemic changes within the established strategic goals, implementing new technology, maintaining a high level of innovative potential and the innovation process, the development and introduction of innovative products which provide sustainable innovative development. Identifies areas of research needed in the production process and the development of knowledge that aim to increase the investment attractiveness and activation process innovation in manufacturing.

Keywords. *Enterprise, innovation, innovative development, the potential, effectiveness of enterprises.*

Вступ. Доступ на ринок Євросоюзу для українських виробників передбачає докорінну зміну державної системи стандартизації та модернізацію виробничого обладнання. Зважаючи на те, що угода про зону вільної торгівлі між Україною з ЄС набула чинності з 1 січня 2016 року підприємства повинні за мінімальний період часу пристосуватися до нових умов ринку. Відкриваються нові можливості доступу до ринку ЄС та запровадження вищих стандартів якості виробленої продукції. Важливою складовою задля забезпечення конкурентоспроможності українських підприємств є інноваційний розвиток, без якого не відбудеться становлення України як високотехнологічної держави. Впровадження інновацій є основою безперервного процесу нарощування конкурентних переваг.

Дослідженням проблеми були присвячені наукові роботи таких вчених, як: Л.П. Артеменко, К.О. Бояринова, В.В. Іванов, Ю.А. Маленкова, Р. Нельсон, Л.Г. Смоляр, Л.І. Федулова та інші. Зокрема, були досліджені теоретико-методологічні засади, визначена сутність інноваційного розвитку, але, питання, щодо розробки інноваційного розвитку підприємств та створення стратегічних напрямів залишаються актуальними, у зв'язку з динамічним розвитком ринку.

Постановка завдання. Дослідження сутності та вдосконалення методології формування інноваційного розвитку промислових підприємств на основі їхнього інноваційного потенціалу.

Методологія. Для дослідження зазначеної теми було використано

системний підхід та проведення аналізу сучасного стану промислових підприємств.

Результати дослідження. Здатність підприємства до інноваційного розвитку визначається процесом систематичних перетворень та трансформацій його підсистем, шляхом досягнень у науці, в тому числі нових технологій та удосконаленого людського фактору. Інноваційний розвиток можна описати поняттями, що є ключовими з позиції Закону України «Про інноваційну діяльність» у редакції від 05.12.2012 року [1]. Згідно закону інновації – новостворені (застосовані) й (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;

- інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг;

- інноваційний продукт – результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, установленим цим Законом;

- інноваційна продукція – нові конкурентоздатні товари чи послуги, що відповідають вимогам, установленим цим Законом;

- інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) – підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 % його загального обсягу продукції і (або) послуг [1].

Інноваційним є розвиток, що спирається на безупинні пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у змінних умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії і прийнятої мотивації діяльності, пов'язаний із модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [2]. Поряд із досягнутим рівнем якості продукції та техніко-технологічним рівнем виробництва інноваційність передбачає здатність персоналу до навчання та розвитку, а також упровадження інновацій. Інформаційна епоха та економіка знань, що супроводжується високою динамічністю середовища господарювання вимагають від менеджменту креативності та творчого підходу до вирішення різноманітних проблем.

Задля забезпечення конкурентоспроможності української продукції не тільки в Україні, а й в країнах Європейського Союзу підприємства повинні за мінімальний період часу пристосуватися до нових умов ринку. Зазначені трансформації можуть відбуватися завдяки наявному інноваційному потенціалу підприємств.

Європейськими країнами лідерами виготовлення молочної продукції є Німеччина і Франція. Україна може зайняти свою конкурентну позицію на європейському ринку за рахунок великої земельної ділянки (майбутні пасовища), розширенню виробництва молока (за останні 20 років Україна знизила виробництво майже у 2 рази), але існує ряд факторів, які негативно впливають на цей процес: низький рівень впровадження інновацій, недостатнє інвестування, різке зменшення поголів'я ВРХ, відсутність системи кредитування та державної підтримки, кількість сировини (залежить від сезону: влітку молока виробляють у 2,5–3 рази більше, ніж узимку) та її низька якість. Дані про виробництво молока та чисельність поголів'я в Україні наведено в табл. 1. Це впливає на середньорічне споживання українцями молочних продуктів на душу населення складає 230 кг на рік за даними 2014 року, що на 150 кг менше, аніж фізіологічна норма.

Таблиця 1

Виробництво молока та чисельність поголів'я в Україні 2005–2014 рр.

Виробництво								
	2005	2007	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Виробництво - всього	13,7	12,3	11,8	11,2	11,1	11,4	11,5	11,6
в т.ч. населення	11,1	10,1	9,7	9	8,8	8,8	8,9	8,8
Надій на корову, тис. кг	3,5	4	3,8	4,1	4,4	4,4	4,4	4,6
Поголів'я								
Корови	3,6	3,1	2,9	2,6	2,6	2,6	2,5	2,4
Велика рогата худоба	6,5	5,5	5,1	4,5	4,4	4,6	4,5	4,7

Джерело: [3]

На ринку України, діє більше 50 молочних компаній, основні гравці ринку молочної продукції наведено на рисунку 1, які готові покращувати свій продукт, але за рахунок зменшення значущості молочної галузі для державних інституцій не сформованості цивілізованих відносин на ринку та захисту виробників і споживачів, спровокували зменшення виробництва молока та зниження експорту (у 2014–2015 рр. експорт молочних продуктів скоротився на 38,7%).

Рис.1. Розподіл ринку молочної продукції України між головними гравцями

Джерело: [4, с. 164]

Підприємства молочної галузі України мають значний потенціал, тому важливим питанням є його розвиток при залученні зовнішніх інвестицій. Структура фінансування робіт з освоєння нової техніки виглядає наступним чином: 65% – власні кошти підприємств, близько 20% – кредитні ресурси, 7% – бюджетне фінансування, 5% – приватний капітал 3% – іноземні інвестиції [5].

Фінансування інноваційної діяльності підприємств виступає основою науково-технічного прогресу й технологічної модернізації виробничих потужностей і зміцнення їх конкурентних позицій на вітчизняному та світовому ринку. Однак фінансування інноваційної діяльності підприємств здійснюється переважно за рахунок власних коштів [6].

Необхідною умовою для переходу українських підприємств молочної галузі до інноваційного розвитку є зміна методів управління, поліпшення властивостей молочної продукції, зміна технології виробництва, розширення джерел фінансування, законодавчі зміни у галузі інноваційної діяльності на противагу стають макроекономічні показники і економічні індекси України: темп інфляції 103,14% у 2015 р. (провокує зниження привабливості інноваційних проектів для інвесторів), девальвація гривні, скорочення рівня ВВП на душу населення в 2,5 рази в період 2013–2015 рр. за рейтингом МВФ Україна займає 110 місце за розміром ВВП із 186. В той же час в світі відбувається прискорення економічного зростання за рахунок досягнень науки і техніки є основою якісно нової моделі розвитку економіки України.

На жаль, Україні поки пишатися нічим: її частка у світовому ринку наукомісткої продукції складає близько 0,3%, а частка інноваційної продукції – менше 5% від загального обсягу промислової продукції [6].

Висновки. Отже, у описаній статті було досліджено сутність та економічний зміст інноваційного розвитку підприємств молочної галузі. Важливою складовою інноваційного розвитку зазначених підприємств є активізація нововведень, яка забезпечить досягнення комерційного ефекту. Так, інновації підприємства реалізуються у продуктах і процесах за рахунок сформованого інноваційного потенціалу, наявного організаційного досвіду, бази знань та технічного забезпечення. Розвиток українського ринку молочної продукції залежить від державних законопроектів та залучених інвестицій.

Література:

1. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 05.12.2012 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Грінченко К. О. Фактори розвитку інноваційного підприємства [Електронний ресурс] / К. О. Грінченко. – Режим доступу: <http://ev.nuos.edu.ua>.
3. Державна Служба Статистики України Офіційний сайт. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/tvar_u.html

4. Момчева А.М. Молочний ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. — 2015. — Вип. 45. — С. 164-168.
5. Давідов М. В. Шляхи організаційно-фінансового забезпечення інноваційного процесу на підприємствах України // Актуальні Проблеми Економіки. — 2008. — № 4. — С. 130-134.
6. Белякова Г.Я., Петрова О.А. Инновационное замещение в промышленности Украины: факторы влияния / Г.Я. Белякова, О.А. Петрова // Инновационный менеджмент. — 2012. — №2. — С. 13–18.